

Impacte del voluntariat ambiental a Catalunya 2023

Una publicació de:

Amb el suport de:

Elaborat per: Xarxa per a la Conservació de la Natura (XCN).

Amb la col·laboració de les entitats del territori.

Data de publicació: Novembre 2024.

Amb el suport de: Departament de Territori, Habitatge i Transició Ecològica de la Generalitat de Catalunya, en el marc de la subvenció exclosa de concurrència pública 2024, emmarcada en el Pla de Treball DGPA - XCN 2021 – 2025.

ÍNDEX

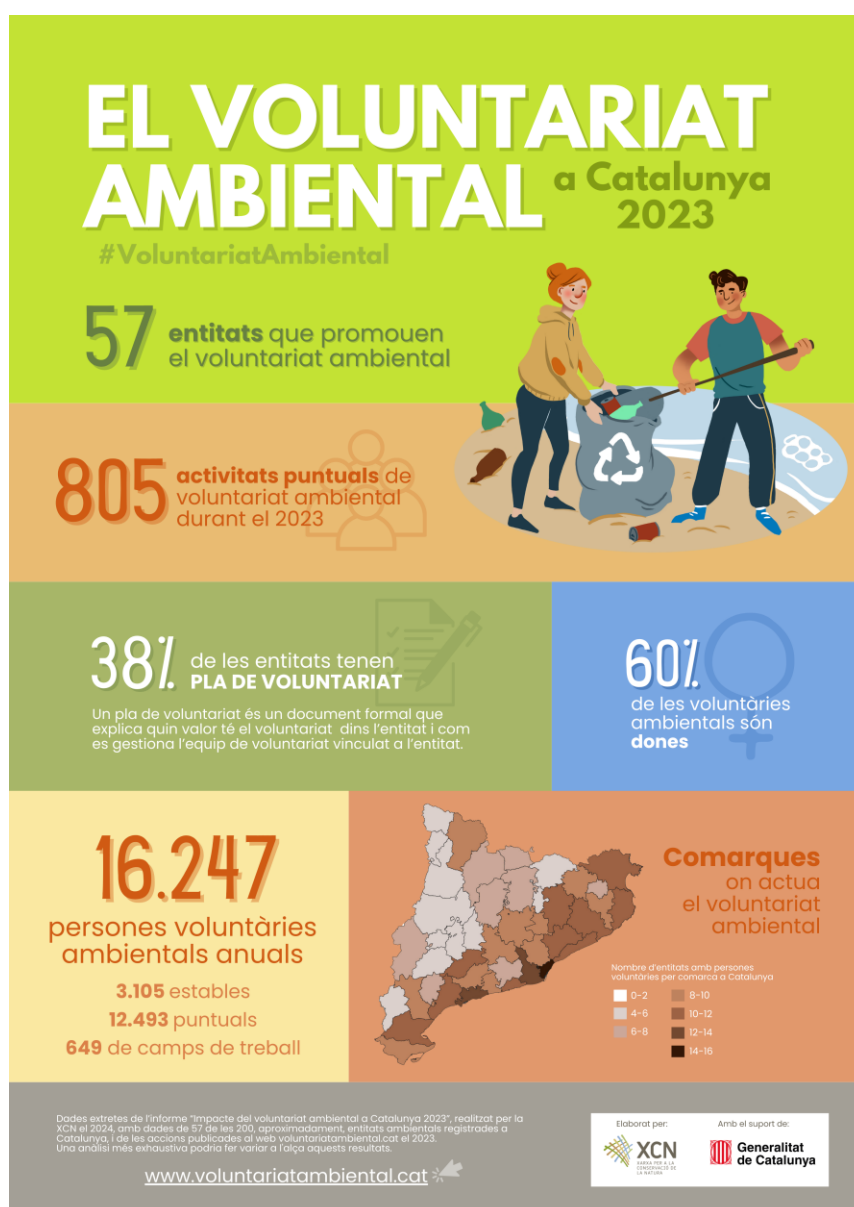
1.	Introducció.....	4
2.	Caracterització de les entitats.....	5
3.	Participació i voluntariat a les entitats	6
4.	Gestió interna del voluntariat.....	10
5.	Formació per al voluntariat	15
Annex 1.	Llistat d'entitats enquestades	17

1. Introducció

El **voluntariat ambiental** és un fenomen vinculat a la participació activa d'una ciutadania connectada amb el seu entorn. Contribueix a la protecció dels ecosistemes, frenant la degradació ambiental i el canvi climàtic, crea consciència ambiental, promou hàbits responsables entre la població, millora la qualitat de vida mantenint espais naturals saludables per al benestar físic i mental, i permet a les persones adquirir habilitats i valors com la solidaritat i el respecte per la natura. Alhora el voluntariat és la força que ajuda a consolidar i créixer les entitats ambientals.

A través d'aquesta enquesta es pretén **desgranar l'impacte del voluntariat ambiental a Catalunya** durant **el 2023**, i identificar alguns **reptes** de les entitats per millorar aquest impacte.

A continuació es pot veure, en format d'infografia, les dades més destacades d'aquest informe:

2. Caracterització de les entitats

L'enquesta sobre el voluntariat ambiental a Catalunya es va incorporar en una enquesta de major abast, anomenada "**Enquesta sobre l'estat socioeconòmic de les entitats de conservació de la natura al 2023**", realitzada en el marc del projecte CustForest, i unificada amb l'objectiu de simplificar esforços a les entitats a qui anava dirigida l'enquesta, a l'hora de recopilar les dades de l'entitat.

Així, l'enquesta es va difondre principalment per dues vies:

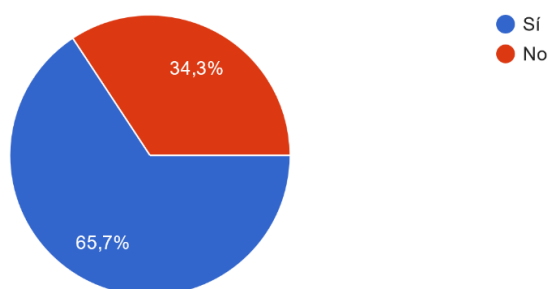
- A través d'un correu electrònic dirigit exclusivament a les 200 entitats que formen part de la XCN.
- A través d'una [notícia](#) publicada a la nostra web i xarxes socials, per arribar a les entitats no membres de la XCN.
- A través d'un correu a una base de dades de més de 600 contactes d'entitats ambientals d'arreu de Catalunya.
- A través d'un correu a les entitats del Registre d'entitats de Medi Ambient del Departament de Territori, Habitatge i Transició Ecològica.

A més d'explicar els objectius de l'enquesta, s'especificava el públic objectiu d'aquesta: **entitats privades sense ànim de lucre que actuen a Catalunya**. Es van enviar diversos correus recordatoris per augmentar el nombre de respostes, a més de trucades telefòniques i correus personalitzats a les entitats potencials de respondre. El termini per respondre l'enquesta va ser de **3 mesos i mig**: del 13 de juny al 30 de setembre de 2023.

Finalment, vam tancar l'enquesta amb la participació de **70 entitats ambientals**, de les quals, **57 desenvolupen accions i programes de voluntariat ambiental**.

En la primera part de l'enquesta vam recollir **informació general de les entitats**. De les 70 entitats, el **73% són associacions**, el 18,6% fundacions i el 8,5% altre tipus d'entitat (plataforma de defensa, cooperativa sense afany de lucre o museu). Del total d'entitats, **la majoria (65,7%) estan professionalitzades**, mentre que el 34,3% no ho està:

La vostra entitat compta amb personal assalariat?
70 respostes

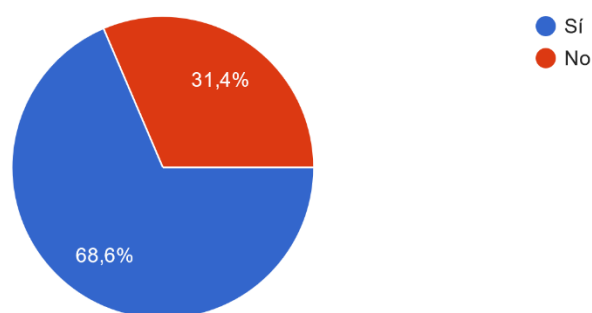
3. Participació i voluntariat a les entitats

La participació ciutadana és el motor de les entitats sense ànim de lucre. Aquesta pot tenir formes diverses. A través d'aquesta enquesta, avaluem el nombre de persones implicades de forma voluntària, segons si són persones associades, voluntàries puntuals, estables o participants de camps de treball. Alhora, també aprofundim en el perfil d'aquestes persones i ens els àmbits d'actuació del voluntariat ambiental.

- **L'entitat compta amb persones sòcies?**

El 68,60% de les entitats enquestades compta amb persones sòcies. En total, representen **11.040 persones sòcies**.

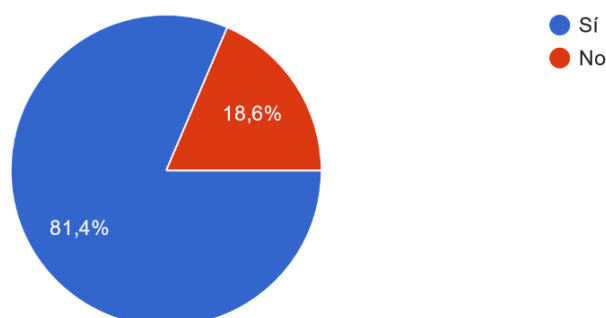
Hi ha persones sòcies a l'entitat?
70 respostes

- **L'entitat compta amb persones voluntàries?**

El 81,40% de les entitats enquestades compta amb persones voluntàries (57 entitats). En total, representen **16.247 persones voluntàries**, de les quals, **12.493 són puntuals**, **3.105 són estables** i **649 participants de camps de treball**.

Dueu a terme activitats de voluntariat i/o compteu amb l'ajuda de persones voluntàries?
70 respostes

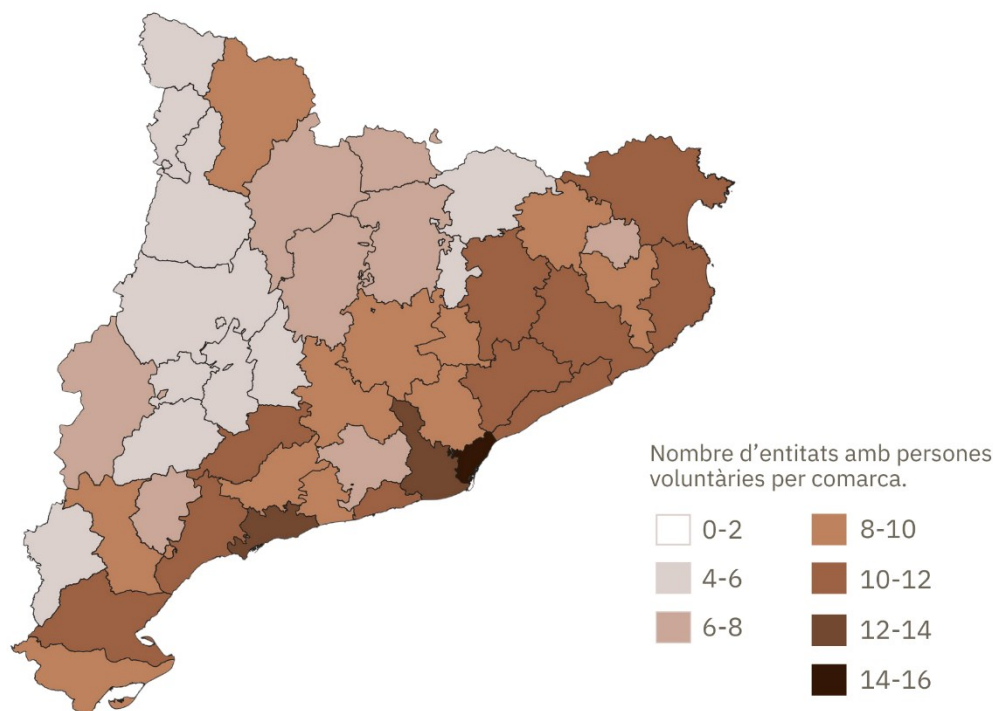
- **Heu organitzat camps de treball?**

De les 57 entitats, només 7 han organitzat camps de treball durant el 2023. En total, hi ha participat **649 persones**, de les quals, el 55% eren dones.

- **Comarques on s'actua amb el voluntariat**

Les dades mostren com principalment, amb el voluntariat ambiental, **s'actua més al Barcelonès (26%), Baix Llobregat (23%), Tarragonès (21%)**, per tant, en zones metropolitanes. Després, amb un 19%, les segones comarques on més s'actua són l'Alt i Baix Empordà, Conca de Barberà, Maresme i Vallès Oriental; i finalment, les comarques on **menys s'actua**, és a l'Alta Ribagorça, Aran, Noguera, Pallars Jussà i Pla d'Urgell (7%).

Comarques on actua el voluntariat ambiental

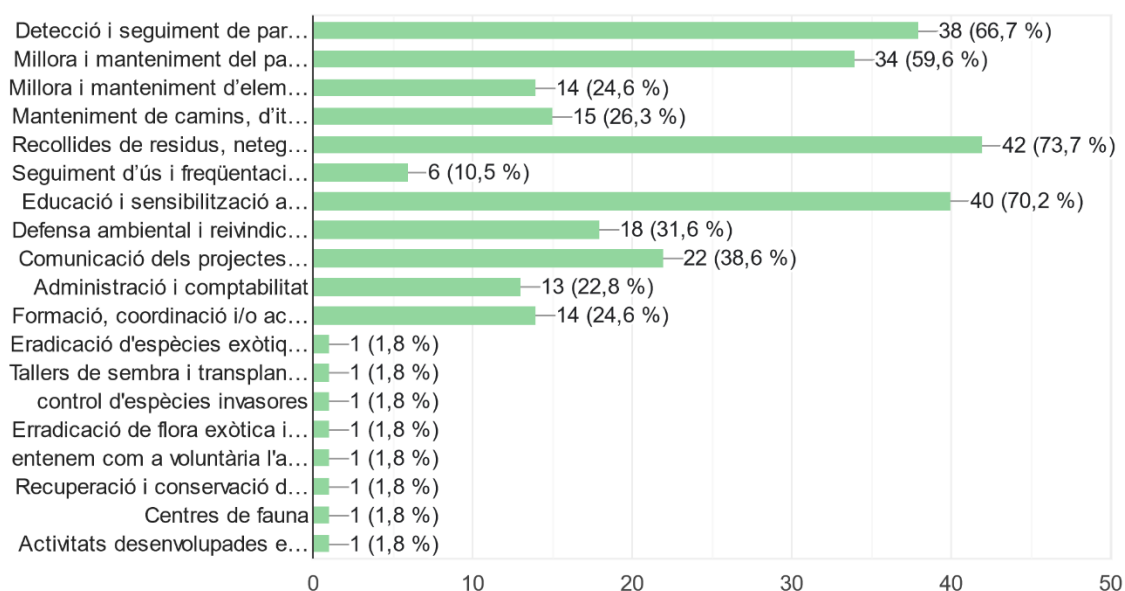
- **Àmbits d'actuació del voluntariat ambiental**

Les principals actuacions del voluntariat són, en el següent ordre: les recollides de residus o restauració d'espais degradats (74%), l'educació i sensibilització ambiental (70%), la detecció i seguiment de paràmetres naturals, com la ciència ciutadana (67%) i finalment, la millora i manteniment del patrimoni natural (60%).

Altres tasques que realitzen les persones voluntàries són la comunicació dels projectes i accions de l'entitat (38,6%), la defensa ambiental i presentació d'al·legacions (31,6%), el manteniment de camins, d'itineraris i senyalització (26,3%), la millora i manteniment d'elements de patrimoni natural (24,6%), la formació i acollida d'altres persones voluntàries (24,6%), l'administració i comptabilitat (22,8%) i seguiment d'ús i freqüentació de l'espai (10,5%).

En quins àmbits actua el voluntariat ambiental de la vostra entitat?

57 respostes

- **Nombre de persones voluntàries i activitats de voluntariat**

En total, durant el 2023, es van implicar amb les entitats ambientals **16.247 persones voluntàries**, de les quals, **12.493 són puntuals**, **3.105 són estables** i **649 participants de camps de treball**.

Del **voluntariat estable**, el **60% són dones**; i del **voluntariat puntual**, el **50% són dones**.

De mitjana, durant el 2023, cada entitat ambiental ha comptat amb 223 persones voluntàries puntuals, i 55 estables.

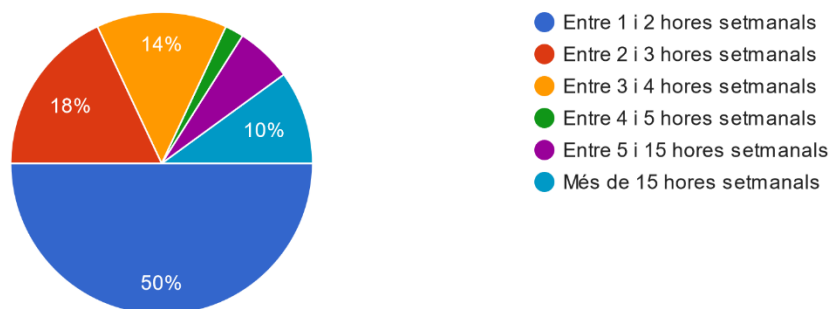
Segons les entitats que han respost l'enquesta, durant el 2023 s'han organitzat **670 activitats puntuals** de voluntariat ambiental, tot i que al portal del **voluntariatambiental.cat** s'han registrat un total de **805 activitats**.

• Dedicació setmanal del voluntariat estable

La majoria d'entitats que compten amb persones voluntàries estables, aquestes dediquen de mitjana, **entre 1 i 2 hores setmanals**.

Quina és la dedicació mitjana setmanal en hores del voluntariat estable de la vostra entitat?

50 respostes

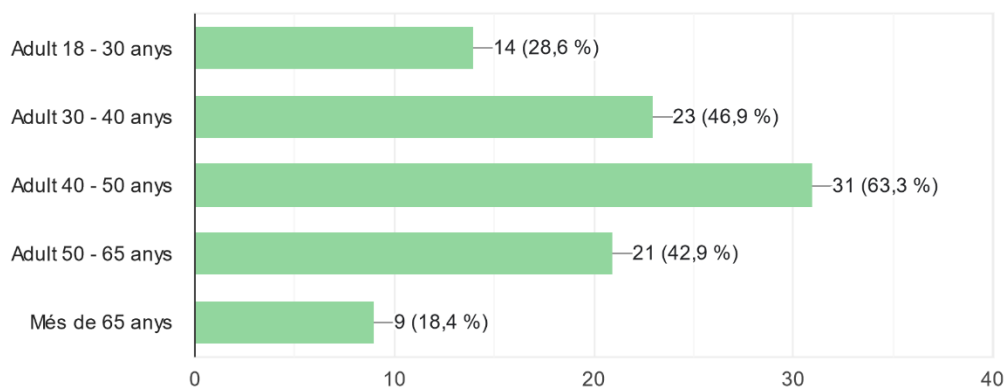

• Perfil del voluntariat estable

Principalment, el perfil del voluntariat estable són persones d'entre **40 i 50 anys** (en el 63% dels casos). El **28%** de les persones voluntàries ambientals són **joves** (entre 18 i 30 anys).

Perfil del voluntariat estable

49 respostes

Comentaris destacats sobre el perfil del voluntariat:

“Si no tenim en compte el voluntariat del Cos Europeu de Solidaritat o els projectes d'APS-SC, **el que més costa és captar voluntariat jove per als projectes de voluntariat ambiental**. A més, quan participen, en general els joves no tenen un compromís i deixen de venir sense avisar.”

“Tenim problemes per connectar amb la gent jove; no sabem com atreure'ls o arribar a ells.”

“La gran dificultat radica en el compromís i l'estabilitat.”

- ➔ La dificultat per arribar a gent jove, i la falta de persones amb compromís son problemàtiques anomenades per 30 entitats en diferents comentaris.

4. Gestió interna del voluntariat

- **L'entitat disposa de Pla de Voluntariat?**

El **32% disposa de pla de voluntariat** i l'aplica, el **5,5% té pla** però no l'aplica suficient i el **62,5%** no disposa de pla de voluntariat.

L'entitat té pla de voluntariat?

56 respostes

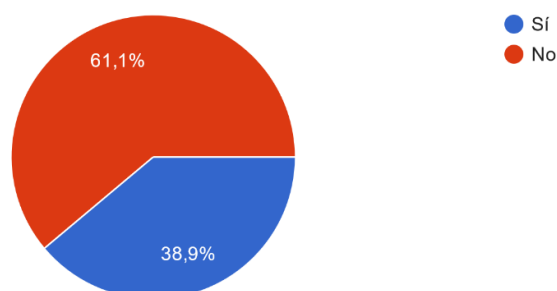
Un pla de voluntariat és un document formal que explica quin valor té el voluntariat dins l'entitat i com es gestiona l'equip de voluntariat vinculat a l'entitat.

- **L'entitat consta al Cens d'entitats de voluntariat?**

El **39% de les entitats** enquestades consta al Cens d'entitats de voluntariat.

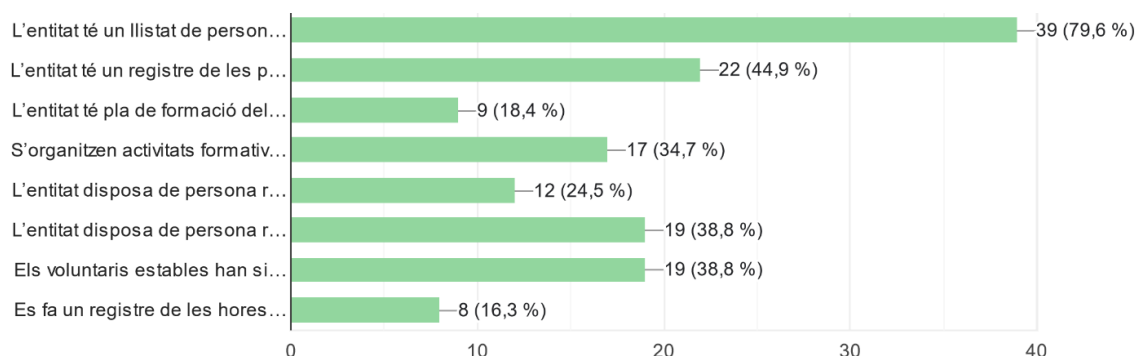
Consteu al Cens d'Entitats de Voluntariat?

54 respostes

El Cens d'entitats de voluntariat és una eina de reconeixement públic de les organitzacions de voluntariat i una garantia de qualitat en la mesura que les entitats incloses donen compliment a la llei de voluntariat. És gratuït, i malgrat no ésser obligatori; permet aconseguir un seguit d'avantatges per a les entitats que gestionen persones voluntàries.

- **Quines tasques realitza l'entitat per la gestió del voluntariat?**

Per ordre, les tasques més realitzades són:

79,6 % - L'entitat té un llistat de persones interessades en fer voluntariat (borsa de voluntariat), a qui informa de les activitats i programes que s'organitzen.

45% - L'entitat té un registre de les persones que fan voluntariat.

39% - L'entitat disposa de persona responsable del voluntariat (remunerada).

39% - Els voluntaris estables han signat un full de compromís de voluntariat.

35% - S'organitzen activitats formatives per al voluntariat.

24,5% - L'entitat disposa de persona responsable del voluntariat (voluntària).

18,5% - L'entitat té pla de formació del voluntariat.

16,3% - Es fa un registre de les hores de voluntariat dedicades.

- **Percepció sobre les tasques del voluntariat**

Quan preguntem sobre la percepció de les entitats, respecte a si les accions realitzades per el voluntariat les haurien de dur a terme personal remunerat, la majoria opina que no (el 60%), només un 9% opina que sí, i un 31% opina que aquestes tasques, de forma esporàdica, sí que correspondrien a personal remunerat.

Creieu que els voluntaris realitzen accions que haurien de ser realitzades per personal remunerat de l'entitat?

55 respostes

- El valor afegit que aporta el voluntariat ambiental

Principals valors o aportacions del voluntariat ambiental	Aportacions de les entitats
Compromís.	Compromís ciutadà
	Altruisme i compromís
Vincle amb el territori.	Coneixement i estima per la natura
	Coneixement i valoració del territori.
	Implicació social, arrelament del territori, aportar coneixements sobre l'entorn natural a les persones del territori immediat on l'entitat actua, enfortir la base social de l'entitat que fa que més gent la conegui en profunditat...
	Crea comunitat
Educació ambiental, implicació i suport a la conservació de la natura.	Suport al nostre propòsit i la nostra missió
	En el nostre cas les accions de voluntariat les veiem com a sensibilització de la gent, que en venir a col·laborar alguna tasca coneixen l'espai, veuen les problemàtiques de primera mà i es consciencien
	Ajuda a captar noves persones implicades i transmet amb més proximitat la missió, visió i valors de l'organització.
	Ens aporta una perspectiva molt ampla gràcies a la diversitat de veus a l'entitat. Amplia la nostra xarxa de contactes i ens dona una forma de treballar molt horitzontal, ja que el voluntariat forma part de la presa de decisions de l'entitat.
	Una major implicació ciutadana i educació ambiental, mitjançant l'acció del voluntariat.
	Passió, sensibilització, treball en equip, fer comunitat, respecte, altruisme.
	Conscienciació dels agents locals i dels ciutadans/es del territori.
	Teixir xarxa, solidaritat, companyonia, complicitat i col·laboració als objectius de l'entitat.
	Reconeixement de les tasques i de la missió, donar-nos a conèixer. Porta d'entrada per explicar la nostra missió principal, etc.
	A través de la ciència ciutadana, els aporta coneixements sobre el tema en el que participen.
És el motor de l'entitat.	La nostra entitat és el que és gràcies a les persones voluntàries. El 99% dels resultats és gràcies a la seva tasca, esforç i implicació.
	Gràcies al voluntariat realitzem activitats gairebé totes les setmanes i això fa que l'entitat agafi molta visió al territori, de cara als

	municipis deixem una bona petjada d'entitat molt activa i això obre moltes portes al llarg de l'any
	Ens ajuden a continuar endavant amb la nostre feina.
	Transcendeix a la nostra acció, podem arribar més lluny, implicar a més persones, multiplicar l'efecte transformador; i ens aporta idees fresques i altres perspectives (a més de l'ajuda per se).
	Com a entitat relativament petita, comptar amb l'ajuda de la població és fonamental per tirar endavant els projectes desenvolupats.
	El voluntariat és l'origen i l'essència de l'entitat. D'una banda, ens ajuda a créixer com a entitat i a fer difusió dels nostre objectius, donant-nos visibilitat, i alhora, aquests voluntaris ens aporten les seves capacitats i el treball en equip, afavorint un enriquiment recíproc . Creiem que per generar en les persones consciència de la seva capacitat d'intervenció en la resolució dels problemes ambientals, cal fer-los partícips d'alternatives d'acció en favor de la conservació i millora del medi ambient, integrant-los en totes les fases de la gestió, convertint-se , d'aquesta manera, en els millors ambaixadors de les singularitats del seu territori .
	El treball sense ànim de lucre és la base de l'entitat.
	És tot per la nostra entitat.

- **Implicació de col·lectius específics – Voluntariat socioambiental**

Veiem com al majoria d'entitats ambientals no promouen projectes que integren la mirada social i ambiental, i en el cas de les que sí que promouen projectes de voluntariat socioambiental, es dirigeixen principalment a persones amb discapacitat i persones amb risc d'exclusió social.

43% - No fa voluntariat socioambiental.

34,7% - Persones amb discapacitat

30,6% - Persones amb risc d'exclusió social

14,3% - Persones nouvingudes

14,3% - Gent gran

8,2% - Voluntariat amb perspectiva de gènere

Altres: persones amb problemes de salut mental, àmbit docent, adolescents, menors no tutelats i altres associacions del municipi.

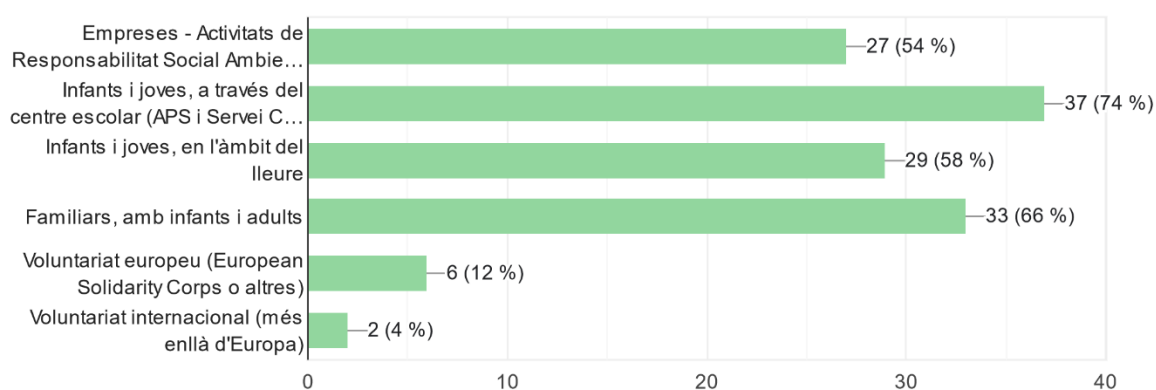
- **Tipologies de voluntariat, segons el públic**

Quan preguntem sobre el tipus de voluntariat ambientals segons el públic al que va dirigit, la majoria d'entitat col·laboren amb els **centres escolars**, a través de l'aprenentatge servei i el servei comunitari (74%), després, també es dirigeixen sobretot a **públic familiar**, que inclou infants i adults (66%), també impliquen als **joves a través del lleure** (58%), i finalment l'àmbit **empresarial** (54%).

Cal remarcar que un **12% diu promoure projectes de voluntariat europeu**, en el marc del Cos Europeu de Solidaritat (6 entitats).

Heu organitzat activitats de voluntariat dirigides específicament a algun dels següents col·lectius?

50 respostes

8 entitats diuen estar interessades en el programa del Cos Europeu de Solidaritat, tot i no participar-hi actualment.

- **Tipologies de voluntariat: relleu generacional. Com arribem als joves?**

48% - Realitza activitats d'Aprenentatge i Servei

22,4% - No realitza accions específiques per joves.

19,4% - Realitza campanyes de captació específiques per joves.

15% - Organitza camps de treball per joves

Altres activitats: voluntariat dirigit a alumnes de 1r d'ESO per animar-los a ser voluntaris, pràctiques, voluntariat amb centres escolars, Projecte Odisseu (pràctiques), tallers d'educació ambiental a instituts, etc.

5. Formació per al voluntariat

- **Anàlisi:** quines formacions organitzen les entitats dirigides al voluntariat?

En cas d'organitzar formacions per al voluntariat, sobre quines temàtiques són? Són regulars?

- **Ciència ciutadana** sobre biodiversitat / Estan totes vinculades a un projecte de seguiment de fauna i les realitzem trimestralment / Seguiments de biodiversitat, regularment
- Educació ambiental en general, fauna i flora / Conservació de la Biodiversitat, medi natural / Les temàtiques són al voltant de la **conservació de la natura** i la fauna local. / Sobre biodiversitat. Un cop l'any
- Formem als voluntaris nous en les tasques que han d'assumir a l'hora de participar en les nostres activitats: presa de dades a bord d'un vaixell, difusió de la nostra tasca als tripulants que ens acompanyen, comportament responsable amb animals salvatges, etc. / Es fan quatre formacions a l'any relacionades amb **fauna marina** i conservació.
- Compostatge, **compostatge** comunitari i vermicompostatge. Se'n fan cada any.
- **Bioenginyeria**
- Son regulars, durant la primavera i la tardor i la formació es centra en el Projecte Rius (projecte de seguiment ambiental) i com prendre les dades que els demanem sobre el terreny. Treballem sobre el bosc de ribera, identificació de biodiversitat, mesures de paràmetres químics i **ecologia fluvial** en general.
- Formacions específiques segons el tipus de voluntariat: **seguiment corriol camanegre, tortuga babaua, pedra seca**, etc. S'inicien a l'inici de cada campanya, o si son accions puntuals, a l'inici de cada activitat. / Formació per al seguiment del Corriol camanegre, son puntuals durant l'època de cria del corriol.
- Cursos de **pedra seca** perquè els monitors dels camps de treball sàpiguen ensenyar als voluntaris.
- **Espècies invasores**, cens de mamífers, conservació espècies autòctones. / Puntuals, sobre com erradicar plantes invasores. / Eliminació de plantes exòtiques invasores, recollida de residus, etc.
- Educació ambiental, **Salut i Natura**, Art i Natura
- Refugis climàtics, **verd urbà**, matèria urbanística i ambiental.
- Reciclatge, **contaminació per plàstics** i sostenibilitat
- Sobre tot es fan pels APISC (Conservació de la natura i espais naturals) i el cos europeu de solidaritat (seguiments, conservació....).
- Recuperació d'animals als **centres de fauna**.
- Maneig bàsic de cavalls, atenció sanitària bàsica a cavalls, prevenció incendis, creació i manteniment perímetres forestal (com es fa un tancat de pastor).
- Benestar animal, silvopastura, agricultura regenerativa, educatives i de comunicació
- Sortides de coneixement de l'entorn

- **Necessitats: quines formacions creuen les entitats que serien interessants i necessàries per al seu voluntariat, però no disposen de recursos per gestionar?**

- Més quantitat de formacions del àmbits ja descrits i sobretot mediambientals.
- Sobre problemàtiques ambientals.
- Correcta gestió de tasques assumides des del voluntariat, treball amb nens, millores en la comunicació en activitats de divulgació ambiental.
- Formacions genèriques sobre el que vol dir ser voluntari/ària.
- Hem fet algunes enquestes al voluntariat i ens demanen **aprofundir en temes lligats a l'ecologia**: el bosc de ribera, identificació de fauna etc. Procurem anar plantejant formacions més específiques però no amb la regularitat que voldríem.
- Seria interessant fer formacions regulars sobre **censos, seguiments** i altres temàtiques relacionades amb la preservació i foment del territori.
- El voluntariat que col·labora amb nosaltres està vinculat a un projecte de ciència ciutadana desenvolupat en una **comarca concreta** (Priorat) i la formació que duem a terme és específica per aquest projecte i, per aquest motiu, la **gestió la portem directament des de l'entitat**. Els propis membres són voluntaris del projecte i la comunicació amb la resta de voluntaris és fluida i constant.
- Formacions en **ciència marina**, activitats aquàtiques, **dinamització de grups**, comunicació...
- Plantació, manteniment de boscos, potenciar consum aliments 0 km, **introducció a la fauna i vegetació autòctona**, etc.
- Formacions relacionades amb projectes de **ciència ciutadana**.
- **Eines digitals**, ús de social media, tot el que te veure amb les TIC
- Biologia i manipulació de maquinària de desbrossada i tallar fusta.
- Història del món rural.
- Sobretot benestar animal.

- **Proposta: quines formacions creuen les entitats que podrien vehicular-se des de la XCN?**

70% - Projectes de ciència ciutadana i natura

63% - Coneixement sobre fauna i flora

59% - Problemàtiques ambientals

39% - Introducció al voluntariat i a la participació ciutadana

35% - Què és el voluntariat ambiental

33% - Voluntariat inclusiu

Annex 1

Entitats que han respost l'enquesta
Alive Fundació
Associació Animal Latitude
Associació Cetàcea
Associació de Micropobles de Catalunya
Associació d'Educació Ambiental Biosfera
Associació Gestió Natural
Associació Molí del Fort
Associació Naturalista Torrellenca La Formiga
Associació per la mobilització ecosocial de l'Anoia
Associació plasticFREEwave
Associació Posidònia 2021
Associació Sèlvans
Associació Som Mar
Associació Triops Divulgació
Col·lectiu Eixarcolant
Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny
Defenseem Can Raventós
El FANAL Grup Ecologista del Moianès
Fundació Patrimoni Natural
Fundació Vincles
Fundación Plant-for-the-Planet España
Grup de Defensa de la Natura del Berguedà
Grup de Natura Sterna
Grup Verd, l'Omeda
La Bassassa Grup Naturalista
Societat catalana d'educació ambiental SCEA
Societat Catalana d'Herpetologia
Associació de Defensa i Estudi de la Fauna i Flora Autòctona (ADEFFA)
Associació GRENP (Grup de Recerca de l'Escola de la Natura de Parets del Vallès)
Fundació Projecte Miranda
Fundació Trenca
Grup Ecologista del Vendrell i el Baix Penedès (GEVEN)
REBOLL SCCL
Associació Centre d'Educació Ambiental Alt Ter
Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà
DEPANA
Fundació Projecte Boscos de Muntanya
Graellsia, Grup d'Estudis i Comunicació Ambiental
Mountain waste collection
Natura Maresme
Associació Aurora - Salut Mental, Territori i Paisatge
Associació de Naturalistes de Girona
Associació Forest Horses
Associació Hàbitats

Associació Taxus
Aula de Natura El Meandre (Ass. mediambiental La Guilla)
Fundació Catalunya La Pedrera
Fundació CRAM
Grup de Natura Freixe
RESILIENCE EARTH
SEO/BirdLife Catalunya
Associació CEN
Fundació Privada Emsys
GEPEC-EdC
Associació Balmes Blancs
Museu de Ciències Naturals de Granollers
Associació agroambiental Temps de saó
Associació Gens
Associació La Sabina
Associació Ianius 1980
Associació Leader de Ponet
Fundació Escolta Josep Carol
Fundació Pau Costa
Fundació Pioneers of our Time
IAEDEN-Salvem l'Empordà
La Copa SCCL-Cooperativa de Projectes Ambientals
La Vall Verda. Associació ecologista de la Vall del Ges, Orís i Bisaura
Per la conca (Associació per la Sostenibilitat de la Conca d'Òdena)
Sàmara Natura
SUBMON